

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

มนุษยศาสตร์ (The Humanities) มาจากคำว่า “Humanitas” ในภาษาละติน หมายถึง การศึกษาที่เกี่ยวกับมนุษย์ในแง่ของคุณค่าและจิตใจ ซึ่งแตกต่างจากทางวิทยาศาสตร์ที่มุ่งศึกษา มนุษย์ในเชิงชีววิทยา (Encyclopedia Britannica, 1988) ดังที่ วิทย์ วิศเวทย์ (2526) กล่าวว่า เป็น วิชาที่ศึกษาถึงสิ่งที่มนุษย์คิด ทำ ใฝ่ฝัน และจินตนาการ โดยใช้ความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเป็นเครื่อง พิจารณาคุณค่าของผลงานที่สร้างขึ้นมา สาขาวิชามนุษยศาสตร์ได้มีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษา มาเป็นเวลานานนับแต่สมัยกรีกและโรมัน และเจริญมาโดยลำดับจนถึงยุคปัจจุบันของข้อมูล ข่าวสารที่มีสารนิเทศมาเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่การแก้ปัญหาทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการจะประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการ รวบรวมข้อมูลข่าวสารอันมีอยู่มากมายให้เกิดความถูกต้องแม่นยำเป็นไปในแนวเดียวกัน มีความ ทันสมัยและมีการกระจายการใช้อย่างกว้างขวาง (อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ, เทปดัด) รวมทั้ง การศึกษาด้านแบบจากอดีตอันเป็นวิธีการทางมนุษยศาสตร์ ซึ่งไม่เฉพาะแต่การอนุรักษ์ไว้เท่านั้น เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการคิดสร้างสรรค์สารนิเทศใหม่ ๆ ขึ้นมาด้วย (เจตนา นาควัชระ, 2538)

ในด้านขอบเขตของสาขาวิชามนุษยศาสตร์ สถาบันต่าง ๆ ได้กำหนดไว้ดังนี้ คือ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้กำหนด ขอบเขตสาขาวิชามนุษยศาสตร์ตามมาตรฐานสากล ว่าด้วยการจัดกลุ่มสาขาวิชาทางการศึกษา (International Standard Classification of Education : ISCED) 6 สาขา ประกอบด้วย ภาษาและ วรรณคดี ภาษาศาสตร์ วรรณคดีเปรียบเทียบ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ปรัชญา และวิชาอื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้อง (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 1976)

สำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (2536) ได้จำแนกรายละเอียดของกลุ่มวิชานี้ 9 สาขา ประกอบด้วย โบราณคดี มานุษยวิทยา

อักษรศาสตร์ วรรณคดีเปรียบเทียบ ศาสนาและเทววิทยา ประวัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี ปรัชญา และวิชาอื่น ๆ ที่คล้ายกัน

ในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ มีการศึกษาเกี่ยวกับวิชาต่าง ๆ ดังนี้ (Rogers, 1974)

1. ปรัชญา (Philosophy) แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 สาขาวิชา ได้แก่ อภิปรัชญา ญาณวิทยา ตรรกศาสตร์ จริยศาสตร์ และสุนทรียศาสตร์
2. ศาสนา (Religion) แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 สาขาวิชา ได้แก่ บุคคลากรทางศาสนา คำสอนทางศาสนา ปรัชญาทางศาสนา และวรรณกรรมทางศาสนา
3. ทัศนศิลป์ (Visual Arts) แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 สาขาวิชา ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และมัณฑนศิลป์
4. ศิลปการแสดง (Performing Arts) แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 สาขาวิชา ได้แก่ ดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ คีตศิลป์ การละคร และภาพยนตร์
5. ภาษาและวรรณคดี (Language and Literature) จำแนกตามลักษณะของภาษาและรูปแบบของวรรณกรรม

ในด้านสารนิเทศ หอสมุดแห่งชาติโดยศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขามนุษยศาสตร์ ได้กำหนดขอบเขตสาขาวิชามนุษยศาสตร์ไว้ 11 สาขา ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ภาษา บรรณารักษศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ดนตรี การศึกษา ภูมิศาสตร์และการท่องเที่ยว วรรณคดี และวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ธารา กนกมณี, ผาสุข วิชัยกุล และญาณิ์ กุหะรัตน์, 2534)

จากขอบเขตของสาขาวิชามนุษยศาสตร์ อันประกอบไปด้วยศาสตร์หลาย ๆ แขนง ที่มีเนื้อหาใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้องกันที่แสดงออกถึงความพอใจ การสร้างสรรค์ จินตนาการ เขว่นปัญญา ลัทธิความเชื่อ ความงาม และการสะสม (Immroth, 1974) ดังกล่าวข้างต้นล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ และเป็นศาสตร์ที่มีพัฒนาการมาเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้ทรัพยากรสารนิเทศสาขามนุษยศาสตร์มีลักษณะพิเศษจากสารนิเทศโดยทั่วไป กล่าวคือ นอกจากจะเป็นวัสดุพิมพ์และไม่ตีพิมพ์แล้ว ยังประกอบไปด้วยสิ่งที่เป็นหลักฐานที่บันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และเอกสารต้นฉบับตัวเขียน เป็นต้น อันเป็นทรัพยากรแห่งปฐมภูมิของข่าวสารข้อมูล เหตุการณ์ ตลอดจนความรู้ที่ได้จากการวิจัย การศึกษาหรือการสอน และนอกจากนี้ ทรัพยากรบุคคลก็ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญ

อย่างหนึ่ง เนื่องจากเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้สะสมมาแต่อดีต (Kiekhani, 1989) วิธีการถ่ายทอดอาจเป็นรูปแบบของการสนทนา การบอกเล่า การร้องเพลง การแสดง และการบันทึกหลักฐานต่าง ๆ

ด้วยลักษณะพิเศษของทรัพยากรสารสนเทศสาขามนุษยศาสตร์นี้ ส่งผลให้แหล่งสารสนเทศสถาบันที่ทำหน้าที่รวบรวมและจัดเก็บทรัพยากร รวมทั้งให้บริการสารสนเทศสาขามนุษยศาสตร์มีหลายรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ห้องสมุดวิทยาลัย ห้องสมุดประชาชน และแหล่งสารสนเทศส่วนบุคคล (Gillies, 1972) นอกจากนี้ยังมี ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์ข้อมูล สถาบันวิจัย หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ หรือสถาบันที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น ที่ทำหน้าที่เป็นแหล่งบริการสารสนเทศ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และหน้าที่ของแหล่งสารสนเทศเหล่านั้น ซึ่งมักจะมีศิลปวัฒนธรรมประจำชาติหรือท้องถิ่นเป็นหลักฐาน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2533)

จากความสำคัญของสารสนเทศในปัจจุบัน ทำให้หลายประเทศได้กำหนดนโยบายสารสนเทศแห่งชาติขึ้น ตามข้อเสนอแนะขององค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เพื่อสนับสนุนในการผลิต รวบรวม จัดเก็บ จำแนกและจัดการเผยแพร่สารสนเทศรูปแบบที่เป็นมาตรฐานให้สามารถใช้ร่วมกัน และแลกเปลี่ยนกันได้อย่างทั่วถึง ซึ่งนโยบายสารสนเทศแห่งชาตินี้จะให้แนวทางในการวางแผนโครงการระบบสารสนเทศแห่งชาติที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชาติ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาทั่วไปของชาติ (ประดิษฐ์ เขียวสกุล, 2534) รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศเช่นกัน จึงได้อนุมัติโครงการระบบสารสนเทศแห่งชาติ (Thai National Information System : THAI NATIS) ขึ้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2529 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลที่มีอยู่แล้วมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยอาศัยแหล่งสารสนเทศ 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ห้องสมุด ศูนย์เอกสาร และหอจดหมายเหตุ เป็นแหล่งรวบรวม จัดเก็บและให้บริการข้อมูลข่าวสาร (แมนมาส ขวลิขิต, 2527) และเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2530 รัฐบาลได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและประสานงานระบบสารสนเทศทางการศึกษา (กอสช) และได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขาต่าง ๆ รวม 6 ศูนย์ ได้แก่

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	รับผิดชอบ	สาขาเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล	รับผิดชอบ	สาขาแพทยศาสตร์

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ	รับผิดชอบ	สาขามนุษยศาสตร์
กองสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กรมวิทยาศาสตร์ กระทรวง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม	รับผิดชอบ	สาขาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
ธนาคารแห่งประเทศไทย	รับผิดชอบ	สาขาเศรษฐศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	รับผิดชอบ	สาขาสังคมศาสตร์

ทั้งนี้หอสมุดแห่งชาติได้ทำหน้าที่เลขานุการและเป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการการอำนวยความสะดวกและประสานงานระบบสารนิเทศทางวิชาการแห่งชาติ (กรมศิลปากร หอสมุดแห่งชาติ, 2534)

เนื่องจากบทบาทที่หอสมุดแห่งชาติเป็นศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขามนุษยศาสตร์ การขยายกิจการสาขาของหอสมุดแห่งชาติไปยังภูมิภาคต่าง ๆ รวมทั้งเป็นศูนย์บริการข่าวสารและศูนย์กลางสารนิเทศสาขามนุษยศาสตร์ในภูมิภาคนั้น ๆ (กรมศิลปากร หอสมุดแห่งชาติ, 2534) เช่น หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่ และหอสมุดแห่งชาติลำพูน รับผิดชอบดำเนินการในภาคเหนืออันมีทรัพยากรสารนิเทศมากมายที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ลัทธิความเชื่อ ภาษา วรรณกรรม ศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ ตลอดจนให้บริการแก่แหล่งสารนิเทศสถาบันของหลายหน่วยงานที่รวบรวม จัดเก็บทรัพยากร และให้บริการสารนิเทศในสาขามนุษยศาสตร์ เช่น หอสมุดสถาบันการศึกษา หอสมุดประชาชน ศูนย์วัฒนธรรม หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ สำนักงานการท่องเที่ยว สถาบันวิจัย และศูนย์ข้อมูลต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งแหล่งสารนิเทศสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้ยังมีลักษณะของการดำเนินงานโดยที่ต่างฝ่ายต่างทำ ซึ่งหลายสถาบันมีทรัพยากรและการให้บริการเหมือนกัน เช่น ในด้านการรวบรวมและจัดเก็บทรัพยากรสารนิเทศท้องถิ่น เป็นต้น ส่วนในด้านของศักยภาพในด้านการดำเนินงานนั้น แหล่งสารนิเทศสถาบันที่สังกัดสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษามีความพร้อมในการดำเนินงานต่าง ๆ สูงกว่าสถาบันอื่น ๆ ดังที่ปรากฏในงานวิจัยต่อไปนี้

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับแหล่งสารนิเทศทางด้านสถานภาพการดำเนินงานของแหล่งสารนิเทศที่มักศึกษาเรื่องการบริหาร และการดำเนินงานทรัพยากรพร้อมไปด้วย ซึ่งปรากฏในงานวิจัยของ กันยา อ้อประเสริฐ (2530) ศึกษาศักยภาพของสิ่งพิมพ์และสภาพการดำเนินงาน

ของห้องสมุดที่เกี่ยวกับท้องถิ่นในภาคตะวันตกของประเทศไทย พบว่าห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา มีความสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรสารสนเทศและสภาพการดำเนินงานมากที่สุด คือ หนังสือ มีการดำเนินงานเกี่ยวกับทรัพยากรยังไม่แพร่หลาย แหล่งสารสนเทศท้องถิ่นทุกแห่งมีปัญหาด้าน บุคลากรและงบประมาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ ปัทมเทศ (2532) ซึ่งศึกษาแหล่ง สารสนเทศทางเทคโนโลยีอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานคร และพบว่าแหล่งสารสนเทศในกลุ่มนี้ ส่วนมากสังกัดหน่วยงานราชการและมักประสบปัญหาด้านงบประมาณ ในทำนองเดียวกับงานวิจัย ของ นิโบล เหมินทคุณ (2520) ศึกษาการบริหารงาน และการดำเนินงานเทคนิคหนังสือตัวเขียน ในหอสมุดแห่งชาติ พบว่า การดำเนินงานยังไม่สมบูรณ์ เพราะขาดบุคลากร และสถานที่จัดเก็บ เอกสารไม่เหมาะสม

ส่วนการศึกษาในด้านการจัดระบบข่างานสารสนเทศ ปรากฏในงานวิจัยของ ปราณี สิงห์ศิลป์ (2533) ศึกษาแนวทางการจัดระบบข่างานสารสนเทศล้านนาคดี พบว่าแหล่งสารสนเทศมี ลักษณะกระจัดกระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ (8 จังหวัดภาคเหนือ) การดำเนินงานต่างฝ่ายต่าง ทำงานที่ออกมาซ้ำซ้อนกัน แหล่งสารสนเทศล้านนาคดีที่ถือว่าเป็นแกนกลางในการให้บริการ คือ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนแหล่งอื่น ๆ ยังมีการดำเนินงานต่าง ๆ อยู่ในวงจำกัด ด้วยสาเหตุของวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน งบประมาณ และบุคลากร แนวทางแก้ปัญหานี้ คือ ควรมีการร่วมมือกันระหว่างแหล่งสารสนเทศในรูปแบบข่างาน ซึ่งควรได้ให้บริการและเข้าร่วมเครือข่ายกับศูนย์ประสานงานสารสนเทศแห่งชาติโดยเฉพาะสาขามนุษยศาสตร์

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า แหล่งสารสนเทศส่วนมากมีขอบเขต ของการดำเนินงานขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน งบประมาณและบุคลากร ส่วนแหล่งสาร นิเทศในภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศไทยนั้น มีลักษณะที่กระจัดกระจายไปตามจังหวัด ต่าง ๆ ซึ่งต่างฝ่ายต่างดำเนินการ และแหล่งสารสนเทศที่มีความสมบูรณ์ในการรวบรวมและจัดเก็บ ทรัพยากรรวมทั้งให้บริการสารสนเทศเกี่ยวกับท้องถิ่นของคนนั้น คือ ห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษา

เหตุผลต่าง ๆ ที่กล่าวมา แสดงว่าการที่จะสามารถใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ สาขา มนุษยศาสตร์ได้อย่างสมบูรณ์นั้น จะต้องทราบถึงสถานภาพของแหล่งสารสนเทศในด้านการบริหาร และการดำเนินงาน ประเภทและเนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศ ระบบการรวบรวมและจัดเก็บ ทรัพยากรสารสนเทศ รวมทั้งการให้บริการ การจัดกิจกรรม และความร่วมมือระหว่างแหล่ง

สารนิเทศ ดังนั้น การสำรวจแหล่งสารนิเทศสถาบันสาขามนุษยศาสตร์ว่ามีอยู่ที่ไหนบ้าง แต่ละแห่งมีขีดความสามารถและความพร้อมในด้านต่าง ๆ เพียงใด จึงเป็นสิ่งสำคัญ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารายละเอียดดังกล่าว เพื่อประโยชน์ต่อการเข้าถึงสารนิเทศสาขามนุษยศาสตร์ ตลอดจนเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำเครือข่ายระบบสารนิเทศแห่งชาติสาขามนุษยศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษารายละเอียดของแหล่งสารนิเทศสถาบันสาขามนุษยศาสตร์ในภาคเหนือ
ในด้าน

1. การบริหารแหล่งสารนิเทศสถาบันสาขามนุษยศาสตร์ในภาคเหนือ
2. ทรัพยากรสารนิเทศที่แหล่งสารนิเทศ จัดเก็บ ในด้านประเภทและเนื้อหา
3. ระบบการรวบรวมและจัดเก็บทรัพยากรสารนิเทศ
4. บริการสารนิเทศ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่แหล่งสารนิเทศ จัดขึ้น
5. ความร่วมมือระหว่างแหล่งสารนิเทศ

สมมติฐาน

แหล่งสารนิเทศสถาบันสาขามนุษยศาสตร์ในภาคเหนือมีหลายประเภท มีการรวบรวมการจัดเก็บทรัพยากร และบริการสารนิเทศต่างกัน

ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

1. แหล่งสารนิเทศสถาบันสาขามนุษยศาสตร์ในภาคเหนือ จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม
ดังนี้

- ก. แหล่งสารนิเทศ ที่สังกัดสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา
- ข. แหล่งสารนิเทศ ที่ไม่ได้สังกัดสถาบันการศึกษา

แหล่งสารนิเทศทั้ง 2 กลุ่มนี้ จำแนกออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ หอสมุดหรือห้องสมุด ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ ศูนย์ข้อมูล หอจดหมายเหตุ สถาบันวิจัย หรือสถาบันที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น

2. ทรัพยากรสารสนเทศ ได้แก่ วัสดุตีพิมพ์ วัสดุไม่ตีพิมพ์ และฐานข้อมูล เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร กฤตภาค ต้นฉบับตัวเขียน แผนที่ ลูกโลก เทปบันทึกเสียง วิทยุทัศน์ ภาพนิ่ง ภาพยนตร์ ไมโครฟิล์ม ไมโครฟิช รูปภาพ หุ่นจำลอง ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ เทปแม่เหล็ก งานแม่เหล็ก งานแสง และงานบันทึกอัดแน่นหรือซีดี-รอม

3. ขอบเขตเนื้อหาสารนิเทศสาขามนุษยศาสตร์ 11 สาขา ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ภาษา บรรณารักษศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ดนตรี การศึกษา ภูมิศาสตร์และการท่องเที่ยว วรรณคดี และวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. ระบบการรวบรวมและจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศสาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ วิธีการจัดหา การจัดหมู่ การทำรายการ

5. บริการสารนิเทศและกิจกรรมที่จัดขึ้น รวมทั้งความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ

ขอบเขตการศึกษาและประชากร

ศึกษาแหล่งสารนิเทศสถาบันสาขามนุษยศาสตร์ในภาคเหนือ 17 จังหวัด โดยแบ่งออกตามสภาพภูมิศาสตร์ ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน ตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2533)

กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. แหล่งสารนิเทศสถาบันสาขามนุษยศาสตร์ที่สังกัดสถาบันการศึกษา ในระดับอุดมศึกษาที่มีการเรียนการสอน และมีสถาบันที่ดำเนินการด้านสารนิเทศสาขามนุษยศาสตร์
2. แหล่งสารนิเทศสถาบันสาขามนุษยศาสตร์ที่ไม่ได้สังกัดสถาบันการศึกษาแต่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับสารนิเทศสาขามนุษยศาสตร์

แหล่งสารนิเทศสถาบันสาขามนุษยศาสตร์ในภาคเหนือ ทั้ง 2 กลุ่ม จำแนกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

ตารางที่ 1 กลุ่มประชากรของแหล่งสารนิเทศสถาบันสาขามนุษยศาสตร์ในภาคเหนือ

ประเภทแหล่ง สารนิเทศ	สังกัด		ไม่สังกัดสถาบันการศึกษา			รวม		
	สังกัดสถาบัน การศึกษา							
	ภาค รัฐ	ภาค เอกชน	ภาค รัฐ	ภาค เอกชน	รัฐ วิสาหกิจ	ภาค รัฐ	ภาค เอกชน	รัฐ วิสาหกิจ
ห้องสมุด/หอสมุด	56	2	2	-	-	58	2	-
ศูนย์วัฒนธรรม	2	2	17	3	-	19	5	-
พิพิธภัณฑ์	-	-	10	2	-	10	2	-
ศูนย์ข้อมูล	4	-	-	-	5	4	-	5
หอจดหมายเหตุ	-	-	1	1	-	1	1	-
สถาบันวิจัย	1	-	1	-	-	2	-	-
รวม	63	4	31	6	5	94	10	5
		67		42			109	

เกณฑ์การคัดเลือกประชากร มีดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมจากรายงานการศึกษาของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีการเรียนการสอนและมีสถาบันที่ดำเนินการด้านสารนิเทศสาขามนุษยศาสตร์
2. ศึกษาและรวบรวมทำเนียบหน่วยงานทางวัฒนธรรม และแหล่งสารนิเทศสถาบันที่ดำเนินการด้านสารนิเทศสาขามนุษยศาสตร์ แต่ไม่ได้สังกัดสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน โดยคัดเลือกเฉพาะแหล่งสารนิเทศสถาบัน ที่มีลักษณะของการดำเนินงานอย่างเด่นชัดในด้านวัน เวลาทำการ มีบุคลากรรับผิดชอบ และจัดให้บริการและกิจกรรมเพื่อการศึกษาค้นคว้าแก่ชุมชนอย่างทั่วถึง

สำหรับผู้ที่ให้ข้อมูลในการศึกษา คือ ผู้บริหาร หรือหัวหน้าหรือผู้รับผิดชอบแหล่งสารนิเทศสถาบันสาขามนุษยศาสตร์ในภาคเหนือ และการศึกษาในครั้งนี้ได้จำแนกขอบเขตเนื้อหาสารนิเทศสาขามนุษยศาสตร์ตามที่ยุทธศาสตร์งานสารนิเทศสาขามนุษยศาสตร์ หอสมุดแห่งชาติ กำหนดไว้ 11 สาขา ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ภาษา บรรณารักษศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ดนตรี การศึกษา ภูมิศาสตร์และการท่องเที่ยว วรรณคดีและวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่จะศึกษารายละเอียดของแหล่งสารสนเทศ สถาบันสาขามนุษยศาสตร์ในภาคเหนือ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลสถานภาพและการดำเนินงานของแหล่งสารสนเทศสถาบันสาขามนุษยศาสตร์ในภาคเหนือ ซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แหล่งสารสนเทศสถาบันที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ในด้านการบริหาร ได้แก่ ชื่อแหล่งสารสนเทศสถาบัน ประเภท สังกัด ปีที่เริ่มดำเนินการ สถานที่ตั้ง วัตถุประสงค์ วัน เวลาทำการ ลักษณะอาคาร การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และงบประมาณ

ส่วนที่ 2 ทรัพยากรสารสนเทศที่แหล่งสารสนเทศสถาบันได้รวบรวมและจัดเก็บในด้านประเภท และขอบเขตเนื้อหาของสารสนเทศ

ส่วนที่ 3 ระบบการรวบรวมและจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ ได้แก่ ด้านการรวบรวม (จัดหา) การจัดเก็บ การจัดหมู่ และทำรายการ

ส่วนที่ 4 บริการและกิจกรรมที่แหล่งสารสนเทศสถาบันจัดขึ้นเพื่อความสะดวกรวดเร็วสำหรับผู้ใช้บริการได้เข้าถึง และได้รับสารสนเทศทันกับความต้องการ รวมทั้งความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ

3. ทดสอบแบบสอบถามกับแหล่งสารสนเทศสถาบันในกรุงเทพมหานคร
4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แจกแบบสอบถามด้วยตนเองและทางไปรษณีย์
5. รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผล อภิปรายผล และรายงานผลการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาทำให้ได้ทราบถึงสถานภาพของแหล่งสารสนเทศสถาบันสาขามนุษยศาสตร์ในภาคเหนือ ประเภททรัพยากร การดำเนินงานด้านระบบการรวบรวมและจัด

เก็บทรัพยากร การจัดบริการและกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำเครือข่ายระบบสารสนเทศทางวิชาการแห่งชาติสาขามนุษยศาสตร์ เพื่อความร่วมมือระหว่างสถาบันต่อไป

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งสารสนเทศสถาบัน หมายถึง แหล่งหรือสถานที่ที่รวบรวม จัดเก็บ ให้บริการ และเผยแพร่สารสนเทศ ได้แก่ หอสมุดหรือห้องสมุด หอจดหมายเหตุ ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์ข้อมูล สำนักงาน พิพิธภัณฑ์ หรือสถาบันที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น

การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ คือ บุคลากร งบประมาณ ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผล การวิจัยในครั้งนี้ครอบคลุมถึงชื่อแหล่งสารสนเทศ ประเภท ชื่อองค์กรที่สังกัด ตำแหน่งผู้บริหาร/หัวหน้า/ผู้รับผิดชอบ ปีที่เริ่มดำเนินงาน สถานที่ตั้ง วัตถุประสงค์ ระยะเวลาทำการ ลักษณะของอาคารสถานที่ การใช้เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ บุคลากร และงบประมาณ

การรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง การจัดหาหรือการได้ทรัพยากรสารสนเทศ โดยครอบคลุมถึงวิธีการรวบรวม (จัดหา) แหล่งที่บริจาค และประเภทของทรัพยากรสารสนเทศที่เน้นการรวบรวม

การจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง วิธีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ โดยครอบคลุมถึงระบบที่ใช้ในการจัดเก็บ ลักษณะการจัดเก็บ การจัดหมู่และทำรายการ วิธีลงรายการหลัก และคู่มือที่ใช้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย